

บทที่ 2

วิวัฒนาการระบบอัตราแลกเปลี่ยนของไทย

ระบบเงินตราต่างประเทศของไทยเริ่มใช้มาตั้งแต่ที่ประเทศไทยเริ่มมีการค้าขายกับต่างประเทศค่อนข้างมาก ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งราชวงศ์จักรี และนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมาแล้วหลายระบบ โดยการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนในแต่ละช่วงเวลามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจการค้าของไทยและของโลก อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการค้า การลงทุน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ต่อผู้ประกอบการทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้นการศึกษาความเป็นมาของระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะทำให้ทราบถึงเหตุผลในการเปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแต่ละครั้งซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจพื้นฐานของการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนในปัจจุบัน²

ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศนั้น ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราตามหลักสากลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ ระบบที่ผูกโยงการกำหนดค่าเงินในประเทศไว้กับเงินสกุลหลักสำคัญ ๆ ของโลก (Fixed Exchange Rate Regime) และระบบที่เปิดโอกาสให้ค่าเงินในประเทศสามารถเคลื่อนไหวขึ้นลงได้อย่างเสรี (Flexible Exchange Rate Regime) โดยในทางปฏิบัติระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้กันในประเทศต่าง ๆ นั้น มักจะมีลักษณะผสมผสานระหว่าง 2 ระบบดังกล่าว³ และเพื่อความสะดวกในการศึกษาวิวัฒนาการของการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของไทย ในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ระยะ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่การที่ไทยกำหนดค่าเสมอภาคเงินบาทหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund, IMF) ตั้งแต่ พ.ศ.2506 จนถึงปัจจุบัน

2.1 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (พ.ศ. 2506- 2521)

เมื่อมีการจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ขึ้นเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2488 ประเทศส่วนมากได้ยึดถือระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Exchange Rate System) เป็นหลักปฏิบัติตามแนวของกองทุนการเงินระหว่างประเทศโดยเห็นว่าระบบนี้จะช่วยให้การค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศดำเนินไปโดยราบรื่นตามข้อตกลงของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดค่าเงินของตนเทียบกับทองคำหรือเงินดอลลาร์สหรัฐ เรียกว่า ค่าเสมอภาค (Par Value) และจะต้องดูแลไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเคลื่อนไหวสูงขึ้นหรือต่ำลงเกินร้อยละ 1 จากค่าเสมอภาค

สำหรับประเทศไทยซึ่งเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศเมื่อ พ.ศ. 2492 จึงมีพันธะที่จะต้องประกาศค่าเสมอภาคของเงินบาทแก่รัฐบาลเห็นว่าในระยะเวลาดังกล่าวฐานะทางการเงินและเงินสำรองระหว่างประเทศยังไม่มั่นคงประเทศไทยจึงได้เลื่อนการกำหนดค่าเสมอภาคเงินบาทออก

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

³ รังสรรค์ หทัยเสรี. "อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว : ก้าวอย่างที่สำคัญของระบบการเงินไทยและหน้ต่อการบริหารธุรกิจ" วารสารบริหารธุรกิจ, ฉบับที่ 75 กรกฎาคม-กันยายน 2540, หน้า 3.

ไปจนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2506 เมื่อรัฐบาลเห็นว่าสถานะการเงินของประเทศมีเสถียรภาพมั่นคงดีแล้วจึงได้ประกาศค่าเสมอภาคของเงินบาท โดยกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0427245 กรัม หรือ เทียบค่าเป็นอัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 20.80 บาท

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ประเทศอุตสาหกรรมต่างๆทั่วโลกประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำรวมไปถึงสถานการณ์การเงินระหว่างประเทศในปีต่อๆมามีลักษณะปั่นป่วนตลอดเวลา โดยในเดือนพฤศจิกายน 2510 ประเทศอังกฤษประกาศลดค่าเงินปอนด์ สิงหาคม 2512 ฝรั่งเศสลดค่าเงินฟรังก์ ตุลาคม 2512 เยอรมันนี้เพิ่มค่าเงินมาร์ค และในที่สุด เยอรมันนี้ตะวันตกและเนเธอร์แลนด์ได้ปล่อยให้ค่าเงินลอยตัวเมื่อเดือน พฤษภาคม 2514 หลังจากนั้นในวันที่ 15 สิงหาคม 2514 สหรัฐได้ประกาศงดรับแลกเปลี่ยนดอลลาร์ ที่รัฐบาลของประเทศอื่นถืออยู่เป็นทองคำทำให้ตลาดการเงินของโลกมีความปั่นป่วนมากขึ้นจนกระทั่งมีการปรับค่าเงินสกุลสำคัญต่างๆเพื่อปรับอัตราแลกเปลี่ยนให้สมดุลพร้อมกันตามข้อตกลง Smithsonian และมีการนำระบบซึ่งปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลต่างๆเคลื่อนไหวได้มากกว่าเดิมมาใช้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2514 โดยประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้ปล่อยให้ค่าเงินลอยตัวเพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับภาวะตลาดมากขึ้นแต่สำหรับประเทศไทยได้ยื่นค่าเงินบาทไว้ในอัตรา 20.80 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่าเดิมจนถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2515 และเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 สหรัฐ ได้ประกาศลดค่าเงินดอลลาร์เมื่อเทียบกับทองคำอีกประมาณร้อยละ 10 คือจาก 38 ดอลลาร์ต่อทองคำ 1 ออนซ์ เป็น 42 ดอลลาร์ หลังจากการลดค่าแล้วดอลลาร์ยังคงมีค่าลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของเงินดอลลาร์เมื่อเทียบกับทองคำและเงินสกุลอื่นในขณะนั้นมีอยู่น้อยมาก ค่าของเงินบาทซึ่งกำหนดไว้ตายตัวเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์จึงลดตามไปด้วย การที่ค่าของเงินบาทลดลงมีผลเสียทำให้ราคาสินค้าที่ซื้อจากต่างประเทศแพงขึ้นและมีผลทำให้ค่าครองชีพในประเทศสูงขึ้น รัฐบาลไทยจึงได้ตัดสินใจเพิ่มค่าเงินบาทร้อยละ 4 ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 โดยเปลี่ยนค่าเสมอภาคกับทองคำเป็น 1 บาทต่อทองคำ 0.368331 กรัม เพื่อให้ค่าของเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินสกุลสำคัญต่างๆเท่ากับระดับเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 โดยค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์แล้วอัตราแลกเปลี่ยนทางการคือ 20 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์

หลังจากที่เงินตราสกุลสำคัญๆได้มีการลอยตัวอย่างกว้างขวางในปี พ.ศ.2516 ทำให้ความวุ่นวายในตลาดปริวรรตเงินตราต่างประเทศสงบลงบ้างเป็นบางระยะแต่ความไม่แน่นอนในตลาดปริวรรตเงินตราต่างประเทศยังคงมีอยู่ค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐมีแนวโน้มลดลงอย่างไม่เคยมีมาก่อน รัฐบาลสหรัฐไม่ดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาดุลการค้าและดุลกาชำระเงินเพื่อรักษาเสถียรภาพในค่าเงินตราของตนอย่างจริงจังจึงดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ของสหรัฐยังคงขาดดุลเป็นจำนวนมากค่าของเงินสกุลอื่น ๆ เช่น มาร์คเยอรมัน ฟรังก์สวิส และเยนญี่ปุ่นมีค่าสูงขึ้นเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐทำให้เกิดการเก็งกำไรและการโยกย้ายเงินทุนไปถือเงินสกุลที่มั่นคงมีผลทำให้เกิดความปั่นป่วนขึ้นในตลาดเงินตราต่างประเทศด้วยเหตุนี้จึงมีการดำเนินการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศขึ้นและสำเร็จลงเมื่อประเทศต่างๆได้ร่วมลงนามในข้อตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินระหว่างประเทศฉบับแก้ไขครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2512โดยข้อตกลงได้เน้นถึงความสำคัญของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศของสมาชิกอันจะนำไปสู่เสถียรภาพทางด้านอัตราแลกเปลี่ยน ประเทศสมาชิกมีความรับผิดชอบในการดำเนินนโยบายภายในที่เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะเศรษฐกิจของตนเมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ และให้ประเทศสมาชิกเลือกใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยน

ได้ตามความเหมาะสมกับเศรษฐกิจของตนเพื่อก่อให้เกิดความยืดหยุ่นตามการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและการเงินของโลกภายใต้ข้อตกลงฉบับแก้ไขค่าเสมอภาคที่ประเทศต่างๆ ใช้อยู่จะถูกยกเลิกสมาชิกจะเลือกใช้ระบบการแลกเปลี่ยนเงินใดๆ ก็ได้⁴

2.2 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนรายวัน (พ.ศ. 2521- 2524)

เมื่อสถานการณ์และระบบอัตราแลกเปลี่ยนของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ค่าของเงินบาทมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและไม่ต้องผูกพันอยู่กับเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งโดยเฉพาะจนอาจต้องเคลื่อนไหวไปตามเงินตราสกุลนั้นไปในทิศทางที่อาจไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลไทยได้ประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2521 โดยแทนที่จะกำหนดค่าเสมอภาคของบาทเทียบกับทองคำหรือในทางปฏิบัติเทียบกับดอลลาร์ ก็ได้ใช้ระบบรักษาค่าของบาทโดยเทียบกับกลุ่มเงินสกุลต่างๆของประเทศที่มีความสำคัญต่อการค้าและเศรษฐกิจของประเทศ (Basket of Currencies) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเพราะนอกจากจะเป็นการปรับอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยให้สอดคล้องกับที่ประเทศอื่นถือปฏิบัติอยู่เป็นส่วนใหญ่แล้วยังทำให้ค่าของเงินบาทไม่ผูกพันอยู่กับเงินตราสกุลหนึ่งสกุลใดโดยเฉพาะเช่นแต่ก่อนทำให้เงินบาทมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและสะท้อนถึงภาวะเศรษฐกิจการเงินของประเทศโดยเฉพาะฐานะดุลการค้าและดุลการชำระเงินอย่างถูกต้องมากขึ้น

ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 ทูรรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา⁵ ได้เริ่มใช้วิธีกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแบบใหม่โดยร่วมกับธนาคารพาณิชย์กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเป็นประจำทุกวันทำงานธนาคาร (Daily Fixing) แทนวิธีประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเป็นครั้งคราวโดยทูรรักษาระดับเป็นผู้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแต่เพียงฝ่ายเดียวดังที่เคยปฏิบัติมา การใช้วิธีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวันนี้ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทมีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะตลาดการเงินช่วยส่งเสริมให้มีการใช้เงินตราสกุลที่สำคัญและมีค่ามั่นคงในการชำระค่าสินค้าและบริการมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาตลาดเงินตราต่างประเทศของไทยได้มากเพราะผู้เกี่ยวข้องในตลาดให้ความสนใจโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์มีความตื่นตัวและเอาใจใส่กับธุรกิจเงินตราต่างประเทศมากกว่าแต่ก่อนและหาทางปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านเงินตราต่างประเทศให้สูงขึ้น

จากการที่ดุลการค้าของไทยขาดดุลต่อเนื่องกันทุกปีและมีมูลค่าขาดดุลเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเพิ่มจาก 29,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2521 เป็นประมาณ 66,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2524⁶ ความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระเป็นค่าสินค้าเข้าจึงเพิ่มสูงกว่าความสามารถในการหารายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออก ดังนั้นทั้งภาคเอกชนและทางการจึงกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากทำให้ภาระหนี้ต่างประเทศสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 2,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2521 เป็นประมาณ 7,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2524 ทำให้เงินสำรองระหว่างประเทศน้อย

⁴ สมคิด แสงเพ็ชร. “ประสบการณ์อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย”. *บริหารธุรกิจ* หน้า 25-28.

⁵ การจัดตั้งทูรรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Equalization Funds หรือ EEF) ขึ้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะแก้ไขความผันผวนของตลาดเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นในระยะปลายปี พ.ศ. 2497 ถึงกลางปี พ.ศ. 2498 ทูรรักษาระดับฯ จะคอยป้องกันให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเคลื่อนไหวผิดปกติในระยะสั้น โดยเพิ่มอุปทานแห่งเงินตราต่างประเทศในยามที่มีการขาดแคลนและรับซื้อเข้ามาเมื่อตลาดมีเงินตราต่างประเทศเกินต้องการ ส่วนแนวโน้มระยะยาวคงปล่อยให้ไปตามความต้องการ และพื้นฐานอันแท้จริงของเศรษฐกิจ

⁶ สมคิด แสงเพ็ชร. “ประสบการณ์อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย”. *บริหารธุรกิจ* หน้า 28.

หรือลง ประกอบกับการที่อัตราดอกเบี้ยในสหรัฐและในตลาดโลกมีแนวโน้มสูงขึ้นและทรงตัวอยู่ในระดับสูงมีผลทำให้ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐสูงขึ้นเงินบาทซึ่งมีความสัมพันธ์กับเงินดอลลาร์ค่อนข้างมากเพราะการค้าขายกับต่างประเทศของไทยชำระเป็นดอลลาร์เป็นส่วนใหญ่จึงพลอยมีค่าสูงขึ้นตามไปด้วย การที่เงินบาทมีค่าสูงขึ้นเมื่อเทียบกับเงินสกุลที่สำคัญอื่นๆ โดยเฉพาะเงินมาร์ค เงินเยน และเงินปอนด์ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกเพราะสินค้าออกของไทยจะมีราคาแพงขึ้นตามสายตาของชาวต่างประเทศและทำให้รายได้จากการส่งออกเมื่อคิดเป็นเงินบาทน้อยลง ในขณะที่สินค้านำเข้าจากยุโรปและญี่ปุ่นมีราคาถูกลง ซึ่งทำให้การนำเข้าขยายตัวในอัตราสูงและความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระค่าสินค้าและการชำระหนี้จากต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้อัตราแลกเปลี่ยนประจำวันจึงมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จาก อัตราเฉลี่ยต่อเดือน 20.2274 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐในเดือนพฤศจิกายน 2521 เป็น 20.74 บาท ในเดือน เมษายน 2524⁷

2.3 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดยทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน (พ.ศ.2524-2527)

เพื่อเป็นการปรับค่าเงินบาทให้มีค่าถูกต้องตรงกับความเป็นจริงและเพื่อสนับสนุนการส่งออกซึ่งเพิ่มขึ้นน้อยกว่าเป้าหมายรวมทั้งชะลอการนำเข้าเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและการไหลออกของเงินตราต่างประเทศซึ่งมีผลกระทบต่อทุนสำรองระหว่างประเทศทางการจึงได้ปรับค่าเงินบาทลงเป็น 21.00 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ในวันที่ 12 พฤษภาคม 2524 และ 23.00 บาท ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2524 และได้ยกเลิกระเบียบว่าด้วยการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน แล้วเปลี่ยนวิธีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นวิธีการที่ทุนรักษาระดับฯ จะเป็นผู้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวันเองแต่ผู้เดียว หลังจากการปรับค่าเงินแล้วทุนรักษาระดับฯ ได้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทสำหรับการซื้อขายระหว่างทุนรักษาระดับฯ กับธนาคารพาณิชย์ให้คงที่อยู่ในระดับ 23.00 บาทต่อ 1 ดอลลาร์จนถึงปลายปี 2527 เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในค่าของเงินบาท ประกอบกับในช่วงปี 2525-2526 ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐมีเสถียรภาพดีพอสมควรทำให้ค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับกลุ่มสกุลเงินคู่ค้าสำคัญเคลื่อนไหวไม่มากนัก ทั้งนี้อัตราเงินเฟ้อของไทยก็อยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศคู่ค้าหรือคู่แข่งในตลาดต่างประเทศ จึงทำให้สามารถรักษาค่าเงินบาทไว้ในอัตราดังกล่าวได้⁸

2.4 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนโดยอิงกับเงินหลายสกุล (พ.ศ.2527-2540)

ในช่วงตั้งแต่ปลายปี 2526 ค่าเงินดอลลาร์กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ซึ่งในระยะแรกอัตราเพิ่มยังไม่สูงนักแต่ในเดือนพฤษภาคม 2527 ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับเงินสกุลสำคัญอื่น ๆ ซึ่งในทางปฏิบัติค่าเงินบาทอิงไว้กับค่าดอลลาร์สหรัฐมาโดยตลอดจึงทำให้เงินบาทมีค่าสูงตามไปด้วยซึ่งเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมากนั่นคือกระตุ้นให้มีการนำสินค้าเข้าประเทศมากขึ้นกว่าปกติเพราะสินค้าเข้ามีราคาถูกลง เป็นเหตุให้การค้าและการชำระเงินกับต่างประเทศขาดดุลมากขึ้นในขณะเดียวกันทำให้สินค้าออกของไทยมีราคาแพงขายได้ยากขึ้นและทำให้รายได้ของผู้ผลิตเพื่อการส่งออกต่ำกว่าที่ควรจะได้รับเป็นเหตุทำให้ราคาพืชผลในประเทศตกต่ำตามไปด้วยกระทบถึงรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรเป็นอันมาก จากผลเสียดังกล่าวทางการจึงได้ปรับปรุงระบบแลกเปลี่ยนเงินตราใหม่โดยเลิกผูกเงินบาทไว้กับดอลลาร์สหรัฐแต่จะเปลี่ยนแปลงตามค่าของกลุ่มสกุลเงินของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศ (Basket of Currencies) โดยให้ทุนรักษาระดับฯ มีหน้าที่

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ สมคิด แสงเพชร. "ประสบการณ์อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย". บริหารธุรกิจ หน้า 28.

รักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาท ประกาศอัตรากลางระหว่างอัตราซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐกับธนาคารพาณิชย์เป็นประจำวัน โดยเริ่มต้นด้วย 27 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2527⁹

อัตราแลกเปลี่ยนที่ประกาศนี้จะกำหนดขึ้นโดยพิจารณาจาก 1) ค่าเฉลี่ยของเงิน สกุลต่าง ๆ ของประเทศที่เป็นคู่ค้าสำคัญของไทย อาทิ ดอลลาร์สหรัฐ ปอนด์สเตอร์ลิง มาร์คเยอรมนี เยน และริงกิต ซึ่งเป็นสกุลเงินที่อยู่ในกลุ่มหรือ “ตะกร้า” (Basket) ของสกุลเงินที่นำมาสร้างเป็นดัชนีค่าเงินบาท 2) ปริมาณการซื้อขายดอลลาร์สหรัฐในตลาดในแต่ละวันในระยะที่ผ่านมา 3) ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะด้านการส่งออกและนำเข้า และระดับราคาสินค้าภายในประเทศ¹⁰ และภายใต้ อัตราแลกเปลี่ยนระบบตะกร้าเงินนั้นทุนรักษาระดับจะทำหน้าที่กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดยจะประกาศอัตรากลางระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐทุกเช้าในช่วงเวลา 08.30 น. ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ใช้เป็นเกณฑ์ในการดำเนินธุรกรรมกับลูกค้าในขอบเขต +/- 2 สตางค์ นอกจากนี้ทุนรักษาระดับฯ ยังเปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์สามารถซื้อขายเงินตราต่างประเทศกับทุนรักษาระดับฯ ได้ในช่วงครึ่งเช้าของวันทำการ ภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนระบบตะกร้านี้โดยทั่วไปทางการจะไม่เข้าแทรกแซงโดยตรงโดยการซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐในตลาดเงินตราต่างประเทศแต่จะอาศัยการปรับเปลี่ยนการกำหนดค่าอัตรากลาง ระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐในวันถัดๆ ไป

ภายใต้ระบบตะกร้าเงินการไหลเข้า-ออกของเงินทุนจากต่างประเทศมักก่อให้เกิดการผันผวนของปริมาณเงินในประเทศค่อนข้างมาก ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนออกจากประเทศ มักจะทำให้เกิดปริมาณเงินบาทส่วนเกินขึ้นในระบบการเงินในประเทศ เงินบาทในระบบการเงินจะถูกนำไปขายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อแลกกับดอลลาร์สหรัฐซึ่งเป็นผลทำให้ทุนสำรองเงินตรา ระหว่างประเทศของไทยลดลงเท่ากับปริมาณเงินที่ลดลงเพื่อรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด¹¹

2.5 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ (พ.ศ.2540-ปัจจุบัน)

ตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยเริ่มมีปัญหาด้านเสถียรภาพ อัตราเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มสูงขึ้นรวมทั้งภาวะการส่งออกที่ตกต่ำและเงินทุนนำเข้าที่ชะลอลง ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลงค่อนข้างมาก ในด้านการเงินนั้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศยืนอยู่ในระดับสูง ประกอบกับสถาบันการเงินประสบกับปัญหาหนี้เสียและต้นทุนทางการเงินสูงขึ้นทำให้เกิดข้อจำกัดในการขยายตัวของสินเชื่อและการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน ประกอบกับการประกาศทบทวนและลดอันดับความน่าเชื่อถือ ทรานส์พาร์ของรัฐบาล สถาบันการเงินและธุรกิจไทยเป็นระยะๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้บั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติต่อเศรษฐกิจไทยและต่อนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน โดยนักค่าเงินมองว่าค่าเงินบาทที่เป็นอยู่สูงเกินไปและคาดว่ารัฐบาลจะต้องปรับลดค่าเงินในอนาคตจึงทำให้เกิดการเก็งกำไรในค่าเงินบาท การเก็งกำไรในค่าเงินบาทเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี 2540 ซึ่งรัฐบาลได้เข้าแทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาทตามความจำเป็น การเก็งกำไรรุนแรงขึ้นในเดือน พฤษภาคม 2540 ถึงแม้รัฐบาลจะสามารถยุติการเก็งกำไรในต่าง

⁹ คำชี้แจงของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย วันที่ 2 พฤศจิกายน 2527 เรื่อง การปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราและค่าเงินบาท. ในหนังสือพิมพ์ดอกเบี้ยธุรกิจ ฉบับวันที่ 7-13 กรกฎาคม 2540. หน้า 18.

¹⁰ สมคิด แสงเพ็ชร. “ประสบการณ์อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย”. *บริหารธุรกิจ* หน้า 29.

¹¹ รังสรรค์ หทัยเสรี. “อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว : ก้าวอย่างที่สำคัญของระบบการเงินไทยและนัยต่อการบริหารธุรกิจ”.

ประเทศลงได้แต่ภายในประเทศมีข่าวลือการลดค่าเงินบาทและการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจนทำให้ธุรกิจเอกชนขาดความเชื่อมั่นต่อค่าเงินบาท จากสถานการณ์และเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลจึงได้ปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศเพื่อยุติความไม่แน่นอนและความไม่เชื่อมั่นในค่าเงินบาทว่ามีอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจจริง ดังนั้นตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ประเทศไทยจึงเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (Managed Float) ซึ่งค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลต่าง ๆ จะถูกกำหนดโดยกลไกตลาดตามอุปสงค์และอุปทานของตลาดเงินตราในประเทศและต่างประเทศซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ตามปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาแทรกแซงโดยซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐในตลาดเป็นครั้งคราวตามอัตราที่เห็นสมควรเพื่อลดความผันผวนในระยะสั้นของอัตราแลกเปลี่ยน¹²

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการนี้ ธนาคารพาณิชย์จะเป็นผู้กำหนดอัตราซื้อขายเงินตราต่างประเทศกับลูกค้าเอง (Counter Rate) ซึ่งการกำหนด Counter Rate ของแต่ละธนาคารจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น 1) การคาดการณ์ค่าเงินตราต่างประเทศของธนาคารนั้น ๆ 2) กำไรที่ต้องการ (Profit Margin) 3) อำนาจต่อรองของลูกค้า¹³

การเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยน ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการนี้ โดยทั่วไปจะมีความผันผวนมากกว่าระบบตะกร้าเงิน โดยเฉพาะในระยะแรกที่มีการเริ่มใช้ระบบใหม่ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนจะผันผวนมากเพื่อปรับตัวเข้าสู่ระดับที่มีเสถียรภาพ การเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบลอยตัวแบบมีการจัดการมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาระหนี้สินต่างประเทศและระดับราคาสินค้าและจะยังมีผลต่อเนื่องถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลได้ดูแลตลาดเงินตราต่างประเทศอย่างใกล้ชิดและคงไว้ซึ่งนโยบายการเงินที่ระมัดระวังอย่างต่อเนื่องโดยรักษาระดับอัตราดอกเบี้ยในประเทศให้อยู่ในเกณฑ์สูงและดำเนินมาตรการเสริมเพื่อบรรเทาผลกระทบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะ การดูแลราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ การผ่อนปรนในเรื่องของการหักค่าลดหย่อนภาษีให้แก่บริษัทที่ขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น¹⁴

¹² แถลงการณ์ร่วมกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 45/2540 วันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เรื่อง การปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา. ในหนังสือพิมพ์ดอกเบี้ยธุรกิจ ฉบับวันที่ 7-13 กรกฎาคม 2540. หน้า 18.

¹³ รังสรรค์ หทัยเสรี. "อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว : ก้าวอย่างที่สำคัญของระบบการเงินไทยและหนี้ยต่อการบริหารธุรกิจ". หน้า 3.

¹⁴ แถลงการณ์ร่วมกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 45/2540 เรื่อง การปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา. หน้า 18.